

INFORMACE

**Zpráva z mezinárodní konference
„Ten Years of the Democratic Constitutionalism
in Central and Eastern Europe“**

Jan Filip

Ve dnech 14. až 17. září 2000 proběhla v Polsku mezinárodní konference na téma „Ten Years of the Democratic Constitutionalism in Central and Eastern Europe“, která byla organizována polskou sekci Mezinárodní asociace ústavního práva, Univerzitou Marie Curie-Sklodowské v Lublinu a dalšími polskými vědeckými institucemi. Akce proběhla v Kazimierzu Dolnym. Zúčastnilo se jí přibližně 70 specialistů z celé Evropy. Mimo polských zástupců to byli odborníci na ústavní právo z dalších 14 zemí (Běloruska, Bulharska, České republiky, Izraele, Maďarska, Makedonie, Německa, Nizozemí, Rumunska, Slovenské republiky, Slovinska, Švýcarska, Ukrajiny a Velké Británie). Americký zástupce pouze poslal písemnou studii. Jednalo se o jednu z nejvýznamnějších akcí tohoto druhu ve „východní“ Evropě po roce 1990.

Konference byla zaměřena postupně na jednání ve třech panelech. První panel byl věnován problematice nové role ústav v bývalých socialistických státech. Ge-

nerální zpravodaj W. Sokolewicz (Polsko) zde na základě 15 ústav přijatých v letech 1990 až 1997 (Chorvatsko, Maďarsko, bulharsko, Makedonie, Rumunsko, Slovinsko, Litva, Estonsko, Česko, Slovensko, Ruska, Bosna a Hercegovina, Bělorusko, Ukrajina a Polsko) a na základě národních zpráv¹ dospěl k závěru, že jde o ústavy založené na formální kontinuitě a materiální diskontinuitě s bývalým režimem a současně o ústavy málo originální. Pozornost věnoval deideologizaci (ve směru od bývalé jednotné ideologie) a reideologizaci ústav (hledání nebo návrat k novým ideám). Dále se pokusil zobecnit principy, na nichž jsou tyto ústavy založeny (právní stát, tržní hospodářství, pluralismus, lidská práva), věnoval se jejich vztahu k mezinárodnímu právu, bezprostřední aplikovatelnosti a prostředkům ochrany (zejména ústavní soudnictví). Na podkladě jeho vystoupení se rozvinula bohatá diskuse, ve které zástupci jednotlivých států diskutovali ke sporným otázkám vystoupení zpravodaje. V jejich vystou-

²⁹ Úkony soudního exekutora se považují za úkony soudu (§ 28 návrhu zákona o soudních exekutorech).

¹ Česká národní zpráva viz FILIP, J. – „The New Role of the Constitution of the Czech Republic – 10 years after“. Ten Years of the Democratic Constitutionalism in Central and Eastern Europe. Materials of the Conference. Kazimierz Dolny, Poland, September 14–17, 2000, s. 53–75.

pení bylo obsaženo množství konkrétních poznatků, které nejsou zpravidla ani v literatuře dostupné (např. kladné i záporné zkušenosti s konzultanty ze Západu při přípravě ústav).

Obdobným způsobem byl organizován druhý panel, který byl věnován roli ústavních soudů a ochraně základních práv. Generální zpravodaj A. Brösl (Slovensko) se věnoval komparaci 6 států a zejména možnostem občanů v přístupu k ústavnímu soudu. Následná diskuse opět ukázala podstatné rozdíly mezi jednotlivými státy. ČR se zde výrazně odlišuje frekvencí ústavních stížností (dosud více než 12 tisíc, oproti např. Slovensku, kde jich dosud bylo projednáno 9, Polsku, kde od roku 1997 bylo řešeno přes 500 ústavních stížností). Naproti tomu zhruba 25 % rozhodnutí bulharského ústavního soudu představuje podávání závazného výkladu zákonů. Zajímavé byly i příspěvky k ochraně lidských práv (např. izraelské vystoupení k zákazu používání prostředků s charakterem mučení při výsleších). Ch. Starck (SRN) v přehledu vývoje ústavního soudnictví uznal prvenství ČSR (1920), současně však konstatoval minimální význam z hlediska role Ústavního soudu ČSR při ochraně lidských práv po celou dobu jeho existence.

Třetí panel byl věnován postavení prezidenta v jednotlivých státech střední a východní Evropy. Zde byla rozmanitost řešení nejpatrnější, jak to vyplynulo i ze zprávy generálního zpravodaje M. V. Buromejského (Ukrajina). Ten v podstatě rozebral komparativním způsobem všechny podstatné složky právního statusu hlavy státu. Navazující referáty a diskuse byla také nejživější, neboť jde o problém, kde každý stát hledá to nejlepší řešení z hlediska svých tradic (pokud nějaké má) a z hlediska mezinárodních zkušeností. Ukázalo se, že řešení existuje velké množství, některá však problematická (Bělorusko). Za ČR zde vystoupil s komentářem k postavení prezidenta J. Svatoň. Zaujalo zejména vystoupení zástupců Běloruska, kteří s velkou otevřeností vyložili problémy přípravy běloruské ústavy z roku 1994 (mimo jiné chybělo to, nač byli zvyklí – instrukce z Moskvy po rozpadu SSSR) a důvody její problematické změny v roce 1996.

Konference byla organizována tak, že národní zprávy byly shrnuty generálním zpravodajem a národní zpravodajové mohli zaujmout vlastní stanovisko a vystoupení generálních zpravodajů upřesnit a doplnit. Poté byla otevřena diskuse pro všechny účastníky. Neformálně se diskuse vedla po celou dobu konferen-

ce, takže bylo možno získat i informace, které se běžně nepublikují. Diskuse měla místy pracovní až konfrontační charakter, což přispělo k zájmu o její průběh. Nejzajímavější byla diskuse přirozeně tam, kde přijeli zástupci různých táborů a zastánci různých řešení z téže země. Účastníci konference, kteří znají problematiku Běloruska a jeho prezidenta jen ze stručných novinových zpráv, tak měli možno vyslechnout si argumentaci obou stran sporu. Stejně tak se zájmem (a reakcemi v diskusi) vyslechli výklad problematiky opoziční smlouvy v ČR a jejího naplňování v oblasti ústavního práva a postavení prezidenta (J. Filip).

Protože národní zprávy byly vydány tiskem, bylo možno, aby národní zpravodajové svá vystoupení zaměřili na aktuální problémy a na otázky, které nebyly v předepsané osnově. Ze zástupců ČR se tak J. Filip věnoval významu výměny poznatků zemí, které řeší stejné problémy (zejména ČR, Slovensko, Polsko a Maďarsko), zvláštním okolností přípravy Ústavy ČR, významu voleb v roce 1992 a konečně problematice mimoústavních faktorů jako jsou dohody ODS a ČSSD z roku 1998 a 2000. V diskusi se dále věnoval problematice ochrany základních práv a svobod v judikatuře Ústavního soudu a problematice terminologických sporů o charakteristiku bývalých socialistických zemí a jejich ústav. J. Svatoň se věnoval problematice ústavní úpravy prezidenta v současné diskusi v ČR.

Setkání bylo zajímavé již tím, že umožnilo srovnávat různé přístupy jednotlivých států k řešení ústavní problematiky. Současně se projevil velké rozdíly v tom, jak se jednotliví vystupující lišili svým názorem na možnost využívat toho, co platilo v minulém režimu. Obecně však platila shoda v tom, že na stát a společnost nelze naroubovat ze dne na den něco zcela nového a především, že i když se o to někdo pokusí, nebude mít úspěch.

Pro konferenci již měli pořadatelé připravený sborník zpráv pod titulem „Ten Years of the Democratic Constitutionalism in Central and Eastern Europe. Materials of the Conference. Kazimierz Dolny, Poland, September 14–17, 2000“. Byly v něm otištěny materiály, které byly včas dodány. Souborné shrnutí konference bude obsaženo ve sborníku, který pořadatelé vydají počátkem příštího roku. Konference byla nepochybně reprezentativním setkáním konstitucionalistů států našeho regionu po roce 1990. Pozvání na tuto akci bylo proto i oceněním a uznáním pro Právnickou fakultu MU v Brně.